

att det för vårt lands sjukvård i fredstid och för vårt beredskapsläge är nödvändigt att även denna del av Skoogs verksamhet får fortgå och utvecklas.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta att inrätta en personlig professur för docenten Tord Skoog vid Uppsala universitet.

Stockholm den 27 januari 1959

John Lundberg

Elis Håstad

Nr 178

Av herr **von Friesen**, *angående utredning om inrättande av en professur i invärtes medicin.*

De allergiska sjukdomarnas stora medicinska och sociala betydelse har under de senaste åren blivit allt klarare genom undersökningar utförda i skilda länder. Dessa sjukdomar hör till vitt skilda kliniska ämnesområden. De mest svårbehandlade av de allergiska sjukdomarna och de som framför allt kan leda till invaliditet hör till invärtesmedicinens och barnsjukdomarnas områden. Hit hör nämligen astma, en sjukdom, som förorsakas av allergiska förändringar i luftrören, vilket medför att de sjuka får svårighet att andas. Sjukdomen kan leda till bestående skador i lungorna, vilket i många fall kan motverkas genom lämplig behandling. Utredningen och behandlingen är emellertid tidskrävande och fordrar speciella resurser och speciell erfarenhet hos de behandlande läkarna.

I England har man funnit, att ungefär 1 procent av befolkningen lider av aktuella astmabesvär. Allergisk snuva (t. ex. hösnuva), som i uttalade fall även kompliceras med astmatiska besvär framför allt om lämplig behandling mot hösnuvan ej insättes, förekommer ungefär i samma frekvens som astma. I detta antal ingick dock endast patienter, som sökt läkare för sina besvär. Vidare hade 1,5 procent av befolkningen så svåra besvär av nässelfeber och s. k. Quinckes ödem att de sökte läkare härför. Motsvarande siffra var för hudsjukdomar 1,5 procent. Arbetsoförmåga på grund av astma förorsakar i England en förlust av 4,6 miljoner dagsverken per år, vilket motsvarar 1,6 procent av all arbetsförlust på grund av sjukdom. Motsvarande siffra för allergiska hudsjukdomar var 1 procent. Sjukersättning för

de uppräknade allergiska sjukdomarna i England har beräknats till 2,4 miljoner pund per år, varav enbart för astma 1,4 miljon pund. De nämnda allergiska sjukdomarna förorsakade arbetsförmåga ungefär i lika hög grad som magsår och tolvfingertarmsår tillhopatagna. Av den nämnda undersökningen framgick också att av manliga astmapatienter, sjukskrivna en viss dag, hade 52 procent inte arbetat på 12 månader, 29 procent icke på 2 år och 18 procent icke på 5 år. I andra länder har man kommit fram till liknande siffror. I Amerika finns (Arbesman) av 170 miljoner invånare 2 miljoner astmapatienter och 7 miljoner patienter med hösnuva. 3 miljoner andra patienter lider av allergisk snuva (ej orsakad av frömjöl), nässelfeber, allergiska eksem, läkemedelsöverkänslighet och s. k. kollagena sjukdomar. Härtill kommer ett mindre antal allergiska sjukdomar i andra organsystem, såsom migrän, allergiska sjukdomar i magtarmkanalen, i nervsystemet m. fl. Antalet allergiska sjukdomar, som framkallar svårare besvär för patienterna, förekommer därför hos omkring 10 procent av befolkningen. Om man räknar med mindre besvärande allergiska åkommor har ungefär 60 procent av befolkningen dylika. Hösnuva och astma är i Amerika orsaken till förlust av 25 miljoner dagsverken om året.

Enligt en undersökning i Holland bland medicine studerande och sköterskor hade 26 procent allergiska besvär. I en aktuell svensk utredning i samband med planering av regionsjukhusvården finner man, att astmapatienter vårdade på landets medicinska och pediatrika avdelningar samt å odelade lasarett uppgår till 2,6 procent av totalantalet vårdade, vilket svarar mot t. ex. förekomsten av tolvfingertarmsår. Enligt utredningens åsikt utgör de astmasjuka en icke oväsentlig grupp av sjukhusklientelet, som erfarenhetsmässigt kräver lång vårdtid och efterbehandling. Astmaförekomsten bland skolbarn är i Stockholm 1,4 procent av samtliga elever.

De allergiska sjukdomarna är i hög grad karakteristiska för vår tid. De har under de senaste decennierna ökat i frekvens, vilket i icke obetydlig grad sammanhänger med industrialiseringen, särskilt på det kemiskt-tekniska området. Inom industri, hantverk, hushållsarbete m. m. användes numera kemiskt-tekniska preparat i betydande omfattning, vilket är orsaken till att överkänslighet för dylika preparat ej sällan utbildas. Ett allt större behov av läkare inriktade på förebyggande av allergiska sjukdomar och på behandling av dylika gör sig därför gällande.

Det är av intresse, att i Amerika ungefär 1 500 läkare arbetar speciellt med allergiska sjukdomar, vilket utgör ungefär 1 procent av samtliga läkare i landet. För att bli erkänd specialist på allergiska sjukdomar i Amerika fordras efter legitimationen först specialutbildning i medicin eller pediatrik, vilket tager 3—4 år. Därefter fordras 1—2 års utbildning i allergologi i ett av de 30 centra, där undervisning i allergiska sjukdomar särskilt bedrivs.

Då förekomsten av allergiska sjukdomar är så stor som ovannämnda siffror utvisar, är det ofrånkomligt att flertalet läkare i sin verksamhet

kommer att undersöka och behandla patienter med dessa sjukdomar. Läkare i allmänhet måste därför ha en god utbildning rörande de viktigaste allergiska sjukdomarna.

Det är av vad som ovan anförts lätt förklarligt att riksdagen vid ett flertal tillfällen haft att pröva anslagsäskanden avsedda att befrämja dels forskning och undervisning rörande de allergiska sjukdomarna, dels vårdmöjligheterna för patienter med allergiska sjukdomar.

1942 väcktes en motion i första kammaren av herr Fredrik Ström om upprättandet av en klinik för allergiska sjukdomar, eventuellt knuten till en medicinsk avdelning vid Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm. I motionen betonades framför allt bronchialastmans stora betydelse. (Motion I: 130, 1942.) I statsutskottets utlåtande beträffande ifrågavarande motion (nr 149, 1942) heter det bland annat:

Utskottet är övertygat om att förebyggandet och bekämpandet av här ifrågavarande sjukdomar äro av ej ringa betydelse för samhället. Utvidgade möjligheter för vård och forskning inom detta område äro enligt utskottets mening synnerligen önskvärda.

1954 väcktes motion i andra kammaren (II: 79) av herrar T. Fredriksson, G. Eriksson, B. von Friesen och H. Munktel om inrättandet av en professur i klinisk experimentell allergologi vid karolinska institutet. Likalydande motion avlämnades i första kammaren (I: 63) av herrar P. G. Lundgren, R. Huss, G. W. Wahlund och A. Strand. Statsutskottet tillstyrkte bifall till motionerna. Vid riksdagens behandling av ärendet den 5 maj 1954 blev frågan om den föreslagna professurens ämnesområde föremål för debatt. Riksdagen biföll utskottets hemställan om en professur i klinisk experimentell allergologi.

Den ifrågavarande professuren, som i mycket hade motiverats invärtesmedicinskt (astmasjukdomens stora betydelse), kom att tillsättas som om tjänsten hade gällt dermatologisk allergologi. Professurens namn har sedermera också ändrats. I kungl. brev den 6 juni 1957 föreskrives, att professuren i klinisk experimentell allergologi i stället skall benämnas professur i klinisk dermatologisk allergologi. Den 16 juni 1958 har kanslern utfärdat instruktion för professorn i klinisk dermatologisk allergologi, som innebär, att denne skall idka vetenskaplig forskning, handleda de studerande och meddela undervisning i klinisk dermatologisk allergologi. Den ifrågavarande professuren är den enda ordinarie akademiska tjänst i landet med speciell inriktning på allergologi. I Sverige finnes för närvarande 4 professorer i hudsjukdomar. Då hudsjukdomarnas område är relativt begränsat till sin omfattning och då en stor del av hudsjukdomarna är allergiskt betingade, kan man räkna med att det i vårt land finnes 5 personer i professorsställning, som ägnar sig åt dermatologisk allergologi i stor utsträckning. Det är sålunda glädjande att kunna konstatera, att det är relativt väl ordnat för dermatologisk allergologi här i landet.

När det gäller invärtesmedicinsk allergologi, till vilken som ovan framhållits de mest svårbehandlade och de mest invalidiserande av de allergiska sjukdomarna hör, är det betydligt sämre ställt. Det finns ingen ordinarie akademisk lärarbefattning med speciell inriktning på invärtesmedicinsk allergologi i landet. Till följd av att invärtesmedicinen är ett mycket stort ämnesområde, kan man inte räkna med att dess företrädare i allmänhet kan ägna sig särskilt åt invärtesmedicinsk allergologi. Till följd av den stora betydelse de invärtesmedicinska allergiska sjukdomarna har, kan det knappast längre anses försvarligt, att det icke i landet finnes några ordinarie akademiska tjänster, speciellt inriktade på forskning och undervisning beträffande dessa sjukdomar. Vid jämförelse med tidigare nämnda utbildningsförhållanden i Amerika blir inrättandet av akademiska tjänster speciellt inriktade på invärtesmedicinsk allergologi ännu mera ofrånkomligt. För att invärtesmedicinsk allergologi skulle erhålla tillnärmelsevis så goda möjligheter beträffande forskning, undervisning och sjukvård, som dermatologisk allergologi, skulle behövas minst tvenne akademiska tjänster i professorsställning. Till följd av att det är ett önskemål, att invärtesmedicinen ej skall delas upp i alltför snäva områden och då sjukdomar, som under en tidsperiod icke anses vara allergiskt betingade, kan visa sig vara detta några år senare, bör tillkommande akademiska befattningar företrädande invärtesmedicinsk allergologi utnännas i invärtesmedicin, särskilt invärtesmedicinsk allergologi.

Det ansträngda ekonomiska läget gör det tyvärr omöjligt att nu yrka bifall till inrättande av dessa båda professorer. Man får närmast sikta på en enda, och då frågan ej aktualiserats genom framställning från akademiska myndigheter synes viss utredning erforderlig bland annat beträffande det lärosäte dit en eventuell professur först skall inrättas. Jag är övertygad om att riksdagen genom sedvanligt remissförfarande skall finna behovet av en professur styrkt.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt utredning beträffande inrättande av en professur i invärtes medicin, särskilt invärtes medicinsk allergologi, och för riksdagen framlägger det förslag vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 27 januari 1959

Bertil von Friesen